

University of Groningen

Het werkgeluk van laagbetaald Nederland

Gesthuizen, Maurice

Published in:
Veel geluk in 2007 : SCP Nieuwjaarsuitgave 2007

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2007

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):
Gesthuizen, M. (2007). Het werkgeluk van laagbetaald Nederland. *Veel geluk in 2007 : SCP Nieuwjaarsuitgave 2007*, 147.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Veel *geluk* in 2007

SCP-nieuwjaarsuitgave 2007

Sociaal en Cultureel Planbureau
Den Haag, januari 2007

Inhoud

Veel over geluk	Paul Schnabel, directeur SCP	5
Groter geluk voor een groter aantal	Ruut Veenhoven	10
De bal is rond	Annet Tiessen-Raaphorst	16
Bruto nationaal geluk: een proef op de som	Crétien van Campen	19
Eudaimonia	Patty Adelaar	24
Geluk als beweeg-reden	Lucas Harms en Vic Veldheer	28
Het geluk van de Marokkaanse vrouw	Ans Merens	34
Gelukkig in het verzorgings- en verpleeghuis: kan dat?	Mirjam de Klerk	38
Gelukkig op de bso?	Laila Faulk en Rob Gilsing	43
Een gelukkige combinatie	Mariëlle Cloïn en Charlotte Wennekers	51
Guus Geluk bestaat niet	Kees M. Paling	57
Hier en hiernamaals gelukkig	Joep de Hart	61
‘In de stad moet je googelen om groen te zien’	Carola Simons, Lotte Vermeij en Anja Steenbekkers	66
Informele helper en o zo gelukkig	Alice de Boer en Crétien van Campen	72
Joie de vivre door vrijwilligers in de zorg	Jeroen Devilee	77
Komt het geluk met de jaren?	Peter Tammes	81
Laagopgeleide allochtonen relatief tevreden met de Nederlandse samenleving	Mérove Gijsberts	89
Meer mens met Vitamine C?	Andries van den Broek	94
Met mijn tuin in de wolken	Jeanet Kullberg	99
Niet zo gelukkig in de Dapperstraat	Paul Dekker en Joep de Hart	106
Plattelandsvrouwen te spreken over beperkte zeggenschap van vrouwen	Anna Adolfsen	114

Een tevreden buurt	Tom van Dijk en Janneke Oppelaar	119
Tevredenheid in twee stijgende Haagse wijken	Frans Knol	124
Tieners en geluk: liever een leven online dan een gezinsleven?	Marion Duimel	130
Toen was geluk heel gewoon	Frank Huysmans	136
Waarom zijn Drentenaren gelukkiger dan Flevolandse?	Jeroen Boelhouwer	141
Het werkgeluk van laagbetaald Nederland	Maurice Gesthuizen	147
Zeer tevreden Nederlanders in Europees perspectief	Paul Dekker	152
Zijn homo's net zo gelukkig als hetero's?	Anna Adolfsen en Saskia Keuzenkamp	159
Publicaties van het Sociaal en Cultureel Planbureau in 2006		163

Het werkgeluk van laagbetaald Nederland

Maurice Gesthuizen

Dat laagbetaald werk leuk kan zijn, kunnen vele goedverdienende burgers zich maar moeilijk voorstellen. Als maatschappelijk slagen synoniem is met inkomen en status, dan moeten leden van ‘het onderste kwart’ hun baan wel verafschuwen. Deze staat immers symbool voor hun gebrek aan succes. En bovendien, hoe kan de afwezigheid van uitdaging tot tevredenheid stemmen, steeds weer hetzelfde kunstje uitvoeren leuk zijn en ongezonde lichamelijke inspanning prettig? En dat terwijl je in de samenleving zonder pardon tot niet-intelligent wordt gebombardeerd. Alles bij elkaar moet het onderste kwart wel ongelukkig zijn in het werk.

Toch is dit geenszins het geval. Het onderste kwart is dan wel iets minder tevreden met het werk, maar het verschil van slechts 4% met het bovenste kwart is verre van groot (tabel 1). Hoe komt dat?

Algemeen belang

Bekend is dat in het leven van weinig verdienende mensen werk een instrumenteel karakter heeft. Het levert geld op, maatschappelijke en intrinsieke waardering zijn minder belangrijk. Men verwacht minder van de inhoud van het werk, dus het hebben van een inhoudelijk weinig interessante baan leidt in het onderste kwart minder snel tot ontevredenheid dan in het bovenste kwart. Bovendien past men zich aan: men kan niet eeuwig ontevreden zijn over ‘slecht werk’, dus stelt men de waardering van de baan in positieve zin bij, zonder dat de inhoud ervan verandert.

Gunstig aan de onderkant, ongunstig aan de bovenkant

Onafhankelijk van dit algemeen belang zijn er typische verschillen tussen banen aan de onder- en bovenkant, waarvan sommige gunstig uitvallen voor de minst verdienende werknemers. Het onderste kwart bevat vooral winkelbedienden (verkopers),

werknemers in lagere administratieve functies, schoonmaak-, huishoudelijk en verzorgend personeel, chauffeurs en bouwvakkers. Het bovenste segment telt veel hogere leidinggevendenden, economen, leerkrachten, vakspecialisten, hogere administratieve werknemers, statistici, wiskundigen, systeemanalisten, architecten, ingenieurs en tekenaars (tabel 2). Ondanks deze wereld van verschil in typische beroepen, vindt het onderste kwart de inhoud van het werk zo goed als even leuk als het bovenste kwart (tabel 1). Een architect ontwerpt het gebouw waarvan de bouwvakker de fundering stort, maar ze waarderen beiden de eigen taken ongeveer evenveel.

Aan de onderkant ervaart men een gemiddeld geringe werkdruk en is de geestelijke belasting niet hoog. Deadlines zijn vaak niet zo van belang, de verwachte prestaties zijn duidelijk en van constant niveau, de eindverantwoordelijkheid ligt niet bij de werknemer in kwestie. Het tegenovergestelde geldt voor het bovenste kwart. Bovendien heerst er in het onderste kwart mogelijk meer saamhorigheid onder collega's en brengt het werk hen meer in contact met anderen dan in het bovenste kwart, waar bijvoorbeeld hogere leidinggevendenden vaak ook slecht nieuws moeten brengen, leraren straffen moeten uitdelen aan leerlingen, en men ook vaker individueel eigen specialistische taken uitvoert. De keuze van deze voorbeelden geeft natuurlijk wel een erg eenzijdig beeld en berust ook niet op empirisch bewijs. De boodschap is dat een lage werkdruk, weinig geestelijke belasting en meer en betere contacten, het werkgeluk in het onderste kwart meer verhogen dan in het bovenste kwart.

Enkele resultaten in tabel 1 lijken bovendien een gunstiger beeld te scheppen voor het onderste kwart dan zou mogen worden verwacht. Hoewel de verschillen met het bovenste kwart gering maar substantieel zijn, ervaren ook in het onderste kwart slechts weinigen nadelen van fysiek zware omstandigheden, van onregelmatige werktijden en is men voor het grootste deel tevreden over de uren die men werkt. Maar een beperkt deel ervaart het werk als routinematig. Voor de waardering en ondersteuning van leidinggevendenden die men krijgt, zijn de verschillen met het bovenste kwart zelfs geheel afwezig. Een moeilijk te plaatsen resultaat is de hogere mate van autonomie die in

het onderste kwart wordt gerapporteerd. Theorieën veronderstellen dat dit juist in het bovenste kwart een belangrijke geluksbevorderende factor is.

Ongunstig aan de onderkant, gunstig aan de bovenkant

Niet verrassend is dat werknemers in het bovenste kwart beduidend vaker tevreden zijn over hun salaris. Het bovenste kwart zal daarom veel werkgeluk putten uit de status van de baan en de mogelijkheden die de baan biedt om te leven zonder financiële zorgen. Dit moet het onderste kwart voor een belangrijk deel ontberen. Zoals gezegd, waarden beter betaalden de inhoud van hun werk gemiddeld iets hoger. Grotere verschillen zijn er wat betreft de ervaren aansluiting tussen kennis en vaardigheden enerzijds, en het werk anderzijds. Een inhoudelijk interessante en uitdagende baan, een mooi salaris en een goede aansluiting tussen kennis, vaardigheden en het werk zijn sterkere geluksbepalende factoren voor het bovenste kwart dan voor het onderste kwart.

Dat, kortom, werkgeluk ongeveer even hoog is in de twee uitersten van de inkomensverdeling, komt doordat werk aan de onderkant typische geluksbevorderende kenmerken heeft, die compenseren voor de werkplezier verhogende baankenmerken die alleen aan de bovenkant zijn te vinden. Aan de onderkant ontstaat werkgeluk vooral door een lage werkdruk, een geringe geestelijke belasting en door contacten met anderen. Aan de bovenkant gaat het vooral om de inhoud, uitdaging, het loon en de aansluiting tussen werk en vaardigheden. Hoewel dus wezenlijk verschillende aspecten bijdragen aan het werkgeluk van verschillende inkomensgroepen, leidt het tegen elkaar wegstrepen ervan tot een opvallend gelijkmatige verdeling.

Tabel 1

De algemene baantevredenheid^a en de gemiddelde waardering van specifieke baankenmerken^b

	onderste kwart	bovenste kwart	grootte van het verschil in % ^c
tevredenheid met de baan (1-4)	3,22	3,33	-4
inhoudelijk leuk werk (1-5)	4,34	4,54	-5
routinematig werk (0-2)	0,09	0,03	3
aansluiting kennis en vaardigheden (1-4)	3,56	3,81	-8
autonomie (1-5)	2,41	2,08	8
werkdruk (1-5)	2,53	3,24	-18
geestelijk zware omstandigheden (0-1)	0,29	0,58	-28
burnout-klachten (1-5)	1,76	1,73	1
fysiek zware omstandigheden (0-4)	0,69	0,38	8
onregelmatige werktijden (0-4)	0,25	0,33	-2
tevredenheid werkuren (0/1)	0,80	0,76	4
tevredenheid met het loon (1-4)	2,22	2,92	-20
waardering (1-5)	1,82	1,88	-2
loopbaanperspectieven (1-5)	2,82	2,55	7

- a Berekend op alle werkenden in het onderste of het bovenste kwart.
- b Berekend op alle werkenden die tevreden zijn over hun baan. Het OSA-bestand bevat meerdere baankenmerken. Gekozen is voor een presentatie van de kenmerken waarvan het verschil tussen het onderste en bovenste kwart significant is.
- c De grootte van het verschil is berekend door het verschil tussen het onderste en bovenste kwart te nemen en dit getal vervolgens te delen door de reikwijdte van de schaal. Bijvoorbeeld: $((3,33-3,22)/(5-1))*100=4\%$. In zwart gedrukt: verschil is significant (t-test).

Bron: OSA-arbeidsaanbodpanel 2000 en 2002

Tabel 2

De zeven meest uitgeoefende beroepen van het onderste en bovenste kwart, 2000 en 2002

onderste kwart	(%)	bovenste kwart	(%)
winkelbedienden en andere verkopers	14	hoger leidinggevenden	10
administratieve functies	9	economen	10
huisbewaarders, schoonmaakpersoneel	8	leerkrachten	9
boekhouders, kassiers	6	wetenschappelijke en andere vakspecialisten	7
huishoudelijk en verzorgend personeel	5	boekhouders, kassiers	7
chauffeurs, matrozen, treinbestuurders	5	statistici, wiskundigen, systeemanalisten	7
metselaars, timmerlieden, bouwvakarbeiders	5	architecten, ingenieurs, tekenaars	5

Bron: OSA-arbeidsaanbodpanel 2000 en 2002

Over de auteur

Dr. M. (Maurice) Gesthuizen is socioloog en werkzaam bij de onderzoeksgroep Arbeid, Inkomen en Sociale Zekerheid. Hij publiceerde de scp-publicatie *Arbeidsmobiliteit in goede banen* (met Jaco Dagevos) en verzorgde een hoofdstuk over succesvolle innovatie voor het *Sociaal en Cultureel Rapport 2006*. Ook publiceerde *Work, Employment & Society* onlangs een artikel van hem over de lange-termijneffecten van een ongunstige start op de arbeidsmarkt (met Bram Steijn en Ariana Need).
m.gesthuizen@scp.nl

Colofon

Sociaal en Cultureel Planbureau

Postbus 16164, 2500 BD Den Haag
Parnassusplein 5, 2511 vx Den Haag
telefoon 070 340 7000
fax 070 340 7044
e-mail info@scp.nl
www.scp.nl

© Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag 2007
ISBN 978 90 377 0295 8

Eindredactie

Paul Schnabel

Vormgeving

Bureau Stijlzug, Utrecht

Illustraties

© Ien van Laanen, Amsterdam 2007

Drukwerk

Drukkerij Haasbeek, Alphen aan den Rijn